

BÜTÜN ESERLERİ -Eleştirel Basım-

Tevfik Fikret (İstanbul, 24 Aralık 1867-İstanbul, 19 Ağustos 1915) İstanbul'a, Çankırı'nın Çerkeş kazasından göç etmiş bir ailedendir. Babası, Hariciye Mektûbî Kalemî memurluğu ile devlet hizmetine girip ikamete mecbur edildiği Ayıntap'ta (Gaziantep) ölen (5 Tm 1904) Hüseyin Efendi'dir. Annesi Hatice Refia 1884'te hac dönüşü Medine civarında, kız kardeşi Sıdika Hanım ise İstanbul'da (30 Ek. 1902) ölmüştür. İstanbul Aksaray'da Mahmudiye Valide Rüştîyesinde başlayan tahsilini, 1879'da girdiği Galatasaray Sultanisi birincilikle bitirerek noktaladı (1888). Hariciye İstîşare Kaleminde muavin memurluğu yanında Gedikpaşa Ticaret Mekteb-i Âlisinde Hüsnihat ve Fransızca dersleri verdi. Ağ. 1890'da dayısının kızı Nâzıma Hanım'la (ö. 1 Mt. 1951) evlendi. Galatasaray Sultanisi ilk kısmında (1894-1897), Robert Kolejde Türkçe öğretmenliği (1897-1915) ve Galatasaray Sultanisinde müdürlük (27 Ar. 1908-Ns. 1910) yaptı. Darülfünûn Edebiyat hocalığına atandıysa da kısa süre sonra istifa etti. Son yıllarını, yeni bir eğitim anlayışıyla "Yeni Mektep" adlı bir okul kurmak gayretiyle geçirdi. Tek çocuğu Hüseyin Halûk'tu (14 Hz. 1893-9 Hz. 1965). İmzası ilk defa *Tercümân-ı Hakikat*'te (16 Mt 1883) görülse de tanınması *Mîrsâd* (1891) ve *Malûmât* (1894) ile. Edebiyat-ı Cedîde topluluğunun yayın organı *Servet-i Fünûn*'u yönetti (6 Şt. 1896- 3 Oc. 1901). *Tarık* gazetesindeki "Hafta-i Edebî" yazılarıyla (21 Kas. 1898-6 Şt 1899) edebiyat ortamını değerlendirdi. Meşrutiyet ruhuna uygun bir gazete olması niyetiyle *Tanîn*'i çıkardı (1 Ağ. 1908). Türk şiirinin Batılılaşmasını sağlayan kesin hamle Fikret'indir. Hem en ferdiyetçi hem de en toplumcu şiire onun eserlerinden örnekler gösterilebilir. Bazı şiirleri dil bakımından pek yapay olsa da şiir cümlesinin nesre yaklaşmasını sağlayan şairdir. Aruzun Türkçeye tam uyumunu o sağladı. Hece vezninin güzelleşip sevilmesinde önemli yeri bulunan *Şermîn*'i, çocuk şiirinin ilk başarılı kitabıdır. Yayımladığı kitapları: *Rûbâb-ı Şikeste* (1900), *Halûk'un Defteri* (1911), *Rûbâbın Cevâbı* (1911), *Şermîn* (1914).

Nâzım Hikmet Polat 1955 Bahçecik-Oltu doğumlu. Atatürk Üni.'nden mezun olup (1979) Yüzüncü Yıl, Cumhuriyet, Niğde, Doğu Akdeniz (KKTC) ve Gazi üniversitelerinde çalıştı. Hâlen Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesinde profesördür; *Türklük Bilimi Araştırmaları* adlı uluslararası hakemli bir dergi çıkarmaktadır. Yayımlanmış kitapları: *Şahabettin Süleyman* (1987), *Müdafaa-i Milliye Cemiyeti* (1991), *Külliyâtına Girmemiş Yazılarıyla Ömer Seyfettin* (1988), *Türk Çiçek ve Ziraat Kültürü Üzerine -Cevat Râstü'den Bir Güldeste* (2001), *Dr. Şerafettin Mağmumi'nin Hayatı ve Eserleri* (2002), *Rûbâb Mecmuası* (2005),

Mütevellizade Ömer İhya (2005), *Bir Osmanlı Doktorunun Seyahat Anıları -Avrupa Seyahat Hâtıraları-* Dr. Şerafettin Mağmumî, (H. Fedai ile 2008), *Taşrada Bir Meş'ale Şeref Gürbüz* (2009), *Şerafettin Mağmumî -Anadolu ve Suriye'de Seyahat Hâtıraları* (2010), *Ömer Seyfettin - Bütün Hikâyeleri* (2011), *Tarsusîzade Münif ve Şiirleri -I* (R. Karabulut ile 2011), *II. Meşrutiyet Dönemi Türk Edebiyatı* (H. Argunşah ile 2012), *Yenileşme Devri Türk Edebiyatından Çizgiler* (2012), *Tanzimat Sonrası Türk Kültür Hayatından Yansımalar* (2012), *Üç Güzeller Masalı* (2013), *Kitapname* (2013), *Osmanlı Dönemi Edebiyat Tarihleri*, (Apaydın, Haykır vd ile 2013), 19. *Birlik Sivas Türk Ocağı Mecmuası*, (Bozdoğan, Ayata, Haykır ile (2014), *Şair Ömer Seyfettin -Bütün Şiirleriyle* (2014), *Türk Çiçek Kültürü Üzerine -Cevat Rüştü'den Bir Güldeste*, (2015), *Udmi Efendi ve Şükûfename'si* (2015), *Türklerde Ziraat Kültürü -Cevat Rüştü* (2016), *Ömer Seyfettin - Bütün Nesirleri* (2016), *Ömer Seyfettin Hikâye Külliyyatı: 1- Tarih Ezeli Bir Tekerrürdür*, 2- *Turan Masalları*, 3- *Harem*, 4- *Ashab-ı Kehfimiz*, 5- *Efruz Bey*, 6- *Yalnız Efe* - *Eski Kahramanlar*, 7- *Uçurumunun Kenarında*, 8- *Aşk ve Ayak Parmakları* (2016-2020), İdris Sabih Gezmen "Hâdimü'l-harameyn" (2021).

Tevfik Fikret'in
YKY'deki kitapları

Şermin (2011)
Bütün Eserleri - Eleştirel Basım (2021)

TEVFİK FİKRET

Bütün Eserleri

Eleştirel Basım

Hazırlayan:
Nâzım Hikmet Polat

YAPI KREDİ YAYINLARI

Yapı Kredi Yayınları - 5895
Delta - 27

Bütün Eserleri - Eleştirel Basım -
Tevfik Fikret
Hazırlayan: Nâzım H. Polat

Kitap editörü: M. Sabri Koz

Kapak tasarımı: Nahide Dikel
Grafik uygulama: Arzu Yaraş

Baskı: Acar Basım ve Cilt San. Tic. A.Ş.
Beysan Sanayi Sitesi, Birlik Caddesi, No: 26, Acar Binası
34524, Haramidere - Beylikdüzü / İstanbul
Telefon: (0 212) 422 18 34 Faks: (0 212) 422 18 04
www.acarbasim.com
Sertifika No: 44977

1. baskı: İstanbul, Aralık 2021
ISBN 978-975-08-5175-9

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş., 2017
Sertifika No: 44719

Bütün yayın hakları saklıdır.

Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
İstiklal Caddesi No: 161 Beyoğlu 34433 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 Faks: (0 212) 293 07 23
<http://www.ykykultur.com.tr>
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
facebook.com/yapikrediyayinlari
twitter.com/YKYHaber
instagram.com/yapikrediyayinlari

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık
PEN International Publishers Circle üyesidir.

Üniversite öğrenciliğimdeki Tefik Fikret'le ilgili
derslerini özlemle hatırladığım azizler azizi hocam

Prof. Dr. M. Orhan Okay'a

bu çalışmayı bir sürpriz olarak sunacaktım.
Ne yazık ki o göremedi ve eksiklerimi gideremedi,
yanlışlarımı düzeltemedi. Yine de bu kitabı,
kalbî tazim duygularıyla, onun hep yanımda
hissettiğim ruhaniyetine ithaf ediyorum.

İçindekiler

ÖNSÖZ • 23

TEVFİK FİKRET VE ESERLERİ ÜZERİNE KISA NOTLAR • 32

EDEBİ ŞAHSİYETİNİN GELİŞİM SAFHALARI • 81

FİKRET'İN TÜRKÇEYE YADİĞÂRLARI • 91

Bütün Metinler – Tarih Sırasına Göre • 92

Bütün Metinler – Metin Adına Göre • 133

Bütün Metinler –İlk Yayın Yerlerine (Yayın Organına) Göre • 174

Bütün Şiirler Zaman Dizimi • 216

Anlatma Esasına Bağlı Metinler Zaman Dizimi • 252

Musâhabe ve Makaleler Zaman Dizimi • 255

Mektuplar ve Resmî Yazılar Zaman Dizimi • 260

TEVFİK FİKRET ŞİİRİNİN TANITICI VASIFLARI • 269

KAYNAKLAR • 290

METİNLER • 297

I. KİTAPLAR • 299

RÛBÂB-I ŞİKESTE • 301

Tevfik Fikret • 303

[FİKRÎ HÜR ŞÂİR] • 310

RÛBÂB-I ŞİKESTE • 314

KÂRİLERİME • 315

SÛHÂ VE PERVİN “Hayâl-Hakikat” • 317

ZEKÂ • 325

BALIKÇILAR • 327

NESRİN • 330

SEZÂ • 334

HASTA ÇOCUK • 337

TECDÎD-İ İZDİVÂC • 341

KÜÇÜK ÂİLE •	343
KENÂN •	345
HASAN'IN GAZÂSI •	347
KAMÎS-İ YÛSUF •	355
VÂLİDE •	357
VERİN ZAVALLILARA! •	359
RAMAZÂN SADAKASI •	361
SAHÂİF-İ HAYÂTİMDAN •	363
TEFELSÛF •	365
RESİM YAPARKEN •	366
TEFEKKÛR •	367
BELKİ, HAYIR!... •	369
ÂŞİYÂN-I DİL •	371
KENDİ KENDİME •	373
RÛH-I EŞÂRİM •	374
DERD-İ NİHÂN •	376
VAGONDA •	377
BİR AYYÂŞIN KARŞISINDA •	379
BERF-İ ZERRÎN •	380
BAHÂR-I MAĞMÛM •	381
EN FERAHİLİ GÛNÛM •	383
BEYÂZ YELKEN •	384
HÂB-I GİRÎZAN •	386
HAYÂL-İ HODBÎN •	388
ENİN-İ GAM •	389
ÖKSÜZLÜĞÜM •	391
MEHD-İ ÂMÂLİM •	393
UKDE-İ HAYÂT •	394
YAŞADIKÇA •	395
GAYYÂ-YI VÛCÛD •	396
AKŞAM •	398
UFUK VE HİLÂL •	399
PERÎ-İ HAZÂN •	400
YAĞMUR •	401
KARLAR •	403
MÎHR-İ ZEMHERÎR •	405
HEYKEL-İ GİRİYÂN •	406
FENER •	407
NİNNİ •	408
ZAVALLI HASTA •	409
SARHOŞ •	410

BALIKÇILAR • 411
AŞK ve FİRÂK • 412
ZERRİŞTE • 414
İLE-L-EBED!... • 416
BAHÂRDA • 418
SENİNLE... • 420
SEN OLMASAN... • 421
BİRLİKTE • 423
ÖMR-İ MUHAYYEL • 424
KRİZANTEM • 426
LEYL-İ VEDÂ • 427
BİR HİCRAN-I MUVAKKATTAN SONRA • 429
ŞEKVÂ-YI FİRÂK • 431
RESMİNİ YAPARKEN • 433
SÜKÜN İÇİNDE • 434
FİRÂK ve TELÂKİ • 436
DİNLE, RÜHUM... • 438
PERİ-İ ŞİİRİME: • 440
LA DANS SERPANTİN • 441
BİŞİKLET • 443
SÜS • 444
FİRSAT YOLUNDA • 447
TESÂDÜF • 449
İKİNCİ TESÂDÜF • 450
SON TESÂDÜF • 451
BÜTÜN BİR SER-GÜZEŞT • 452
ÇİRKİN • 454
PERDE-İ TESELLİ • 455
BU DA BİR EMEL • 456
EY HÂB! • 457
NÂDİM-İ HAYÂT • 458
TOPRAK • 459
NE İSTERİM? • 460
BİR ÂN-I HUZÛR • 462
YEŞİL YURT • 463
BİR MERSİYE • 464
BERİD-İ ÜMİD • 467
MÂİ DENİZ • 469
HALÛK İÇİN • 471
HALÛK'UN SESİ • 472
HALÛK'UN BAYRAMI • 474

HALÛKA • 475
YİNE HALÛK • 477
YARIN • 478
YAŞAMAK AŞKI • 480
İNANMAK İHTİYÂCI • 481
SABÂH EZÂNINDA • 482
RAMAZÂN • 484
SABÂH-I ÎD • 486
ŞEHİDLİK'TE • 487
ASKER GEÇERKEN • 490
KILIÇ... • 491
KÖYÜN MEZARLIĞINDA • 493
TEŞRİK-İ MELÂL • 495
KAHKAHA-İ YE'S • 496
BUDA • 498
KUTBA DOĞRU • 499
ZAVALLI "EVET"! • 501
RAKİBE • 502
ŞÂİRİN ÇUBUĞU • 504
BÜYÜK İKRÂMİYE • 506
PARA VE HAYÂT • 510
BİRAZ ÜMÎD • 511
HANDE-İ BÛM • 512
TİMSÂL-İ CEHÂLET • 515
HEYKEL-İ SAY • 517
SON NAĞME • 519
<i>HALÛK'UN DEFTERİNDEN • 521</i>
HAYÂT • 522
KOCAMAN SÂATE: • 524
İZLER • 525
DÜN GECE • 526
SABÂH OLURSA... • 528
MÂZÎ... ÂTÎ • 530
CEVÂB • 532
<i>HEMŞİREM İÇİN • 534</i>
HEMŞİREM İÇİN • 535
<i>SİS-RÛCÛ' • 541</i>
SİS • 542
RÛCÛ' • 548

<i>BİR LÂHZA-İ TEEHHÜR</i>	• 550
BİR LÂHZA-İ TEEHHÜR	• 551
<i>MİLLET ŞARKISI</i>	• 553
MİLLET ŞARKISI	• 554
VATAN ŞARKISI	• 558
BİR GÜFTE	• 560
DÂRÜLMUALLİMİN MARŞI	• 562
KİTÂBE [2]	• 563
<i>ÂVENG-İ TESÂVİR</i>	• 564
FUZÛLÎ	• 565
CENÂB	• 568
NEDİM	• 569
ÜSTÂD EKREM	• 573
NEF'Î	• 575
HÂMİD	• 579
<i>ÂVENG-İ ŞÜHÛR</i>	• 581
ÂVENG-İ ŞÜHÛR	• 582
<i>ESKİ ŞEYLER</i>	• 595
ESKİ ŞEYLER	• 596
ÂŞİYÂN-I PEDER	• 597
GEÇMİŞTE...	• 599
ŞİR-İ PERÎŞÂN	• 601
İKTİRÂB	• 602
SUBH-I BAHÂRAN	• 604
TULÛ'A KARŞI:	• 608
DOKUNDUN HISSİME...	• 610
ÇİÇEKLER İÇİNDE	• 612
EŞÂR-I MUHABBETTEN	• 613
TERENNÜM	• 615
ŞÜKÛFE-İ YÂR	• 617
SEVDÂ-YI ŞİİR	• 619
HÜCRE-İ ŞÂİR	• 621
MUSSET İÇİN	• 623
NİJÂD'A	• 625
EY KIZ!	• 627
BİR LEVHA İÇİN	• 629
BİR YAZ LEVHASI	• 631
HAYÂL-İ ZÂİR	• 634

NAKŞ-I NÂZENİN • 636
ÂŞİYÂNE-İ LÂL • 638
BİR TABLO • 639
BİR SABÂH İDİ • 641
AYRILMAM! • 643
SENİN YERİNDE... • 644
NEŞ'ESİZ • 646
GİRİYE-İ HÜSRÂN • 648
ANLAŞILMASIN • 649
BAHÂR-I TERÂNEDÂR • 651
EY YÂR-İ NAGAMKÂR! • 654

HALÛK'UN DEFTERİ • 657

HALÛK'UN DEFTERİ • 660
HALÛK'UN DEFTERİ • 661
ÜMİD ÖLMEZ! • 663
BİR TASVİR ÖNÜNDE • 664
ZELZELE • 665
HAYAVATA • 667
ŞEHRÂYN • 669
DEVENİN BAŞI • 672
HALÛK'UN AMENTÜSÜ • 673
PROMETE • 675
HALÛK'UN VEDÂİ • 676

HAYÂTA KARŞI BEŞER • 683
HAYÂTA KARŞI BEŞER • 684
RESMİNİN KARŞISINDA • 685
DOĞAN GÜNEŞE • 688
HAKİKATİN YILDIZI • 690
CEZÂ-YI MENSİYYET • 692
SULTÂNÎYE • 693

HİTÂBELER • 695
FERDÂ • 696
BİR KIZ MEKTEBİ İÇİN • 699
HİLÂL-İ AHMER • 702
GÖKTEN YERE • 706

RÛBÂBIN CEVÂBI • 711
RÛBÂBIN CEVÂBI • 713

ŞERMÎN • 720	
İTHÂF • 721	
ŞERMÎN'İN ELİFBASI • 722	
HEDİYE • 723	
MUHALLEBİM VE MEKTEBİM • 726	
KEMÂN • 728	
SİYÂH BACI • 729	
RÛYÂ • 731	
ÖKSÜZ • 733	
MELEK'İN KUZUSU • 735	
PAPATYA • 736	
KUŞLARLA • 737	
RENGÎN • 738	
BAHÂR KALFA • 740	
YAZ NİNE • 741	
HAZÂN TEYZE • 742	
KIŞ BABA • 743	
HASBİHÂL • 745	
İŞ SALONUNDA • 747	
MARANGOZ • 748	
KIRIK AT • 749	
ARSLAN • 751	
YAZIN • 752	
KIŞIN • 753	
ARI SOKAR! • 754	
EZÂN • 755	
AĞUSTOS BÖCEĞİ İLE KARINCA • 757	
KÖR İLE KÖTÜRÜM • 759	
İKİ YOLCU • 761	
OLDU, BİTTİ! • 763	
VELÎ BABA • 764	
VELÎ BABA • 765	
TÂRÎH-İ KADÎM ve TÂRÎH-İ KADÎM'E ZEYL • 769	
TÂRÎH-İ KADÎM • 771	
TÂRÎH-İ KADÎM'E ZEYL • 780	
—BİR CEVÂB— • 780	

II. KİTAPLARINA ALINMAYAN METİNLER • 785**A. ŞİİRLER • 787**

BİR FEYLESOFUN DÜNYAYA SON NAZARI • 789

YALNIZ İDİM ! • 791

[ŞİİR NEDİR] • 793

GAZEL • 794

GAZEL • 796

ŞEYH VASFİ EFENDİYE BİR NAZİRE • 798

BİR GAZEL • 799

NAZİRE • 800

MISRA • 802

GAZEL • 803

[BEYİT] • 807

MUALLİM NÂCİYE NAZİRE • 808

SELİM-İ EVVEL LİSÂNINDAN • 809

TEVHİD • 811

TAHMİS • 815

EY ŞİVEKÂR!.. GÜL! • 817

GAZEL • 819

TAHMİS • 820

ŞEYH VASFİ EFENDİ'NİN BİR GAZELİNİ TAHMİS • 822

[BEYİT -Recep Vahyîye] • 824

MES'ÜDİYET-İ AŞK! • 825

CÂNÂN-I GİRİZÂNA • 829

BAHÂRİYE • 833

GAZEL • 835

GAZEL • 836

GAZEL • 838

GAZEL • 839

SEVDİĞİM! • 840

MEZÂRİSTAN • 842

TAHMİS • 845

NÂT • 847

BİR KİTA • 850

SABÂH OLMUYOR • 851

[S. BEY'İN HÂFİZASINDAKİ BİR ŞİİRİ] • 851

[FARŞÇA BİR BEYİT] • 854

İLK SÂNİHA • 855

BAHÂR • 856

ÂH, BİLSEN NE ÂFET OLMUŞSUN! • 859

HÜSNÜN • 861
BİR SUBH-I SAFÂ İDİ • 864
BÜSE-ÇİN • 866
KİT'A • 869
TEVHÎD • 870
ŞARKI • 874
ŞARKI • 875
[NEŞİDE] • 876
ŞİİR PARÇALARI [1] • 880
ŞİİR PARÇALARI [2] • 891
NAZÎRE • 892
YİNE ESKİ BİR MANZÜMEDEN: • 894
BAŞKA • 895
UZLET-GEH-İ MÂDERİ ZİYÂRET • 896
ŞİİR PARÇALARI [3] • 901
YİNE O NEŞİDEDEN • 903
BİR ŞİİRE DE ŞÖYLE BAŞLAMIŞTIM • 904
GİRYE-İ MÂTEM • 905
GAZELİYÂT • 909
SİTÂYİŞ-İ HAZRET-İ PADİŞÂHÎ • 910
[ÇOCUKLAR] • 913
TEBRİK-NÂME-İ NÂ-ÇİZÂNE • 916
KİT'A • 922
TEBRİK-İ VELÂDET-İ PÜR-MEYMENET-İ HAZRET-İ HİLÂFET- PENÂHÎ VE ARZ-I ŞÜKRÂN • 923
GAZEL • 925
KİT'A • 926
ŞÂİRE DÂİR • 927
TAHASSÜR • 930
NEDİR BİLMEM • 932
BİR KİT'A • 933
BİR MANZÜME • 934
TESDİS • 937
BİR GAZEL • 939
CHARLES FOSTER'DAN • 940
HAYÂL • 942
GÜZELSİN • 944
DEDİM Kİ: • 946
BİR MANZÜM HİKÂYENİN MUKADDİMESİ • 948
YAPMA ÇİÇEK YAPAN KIZA • 951
SEVDÂ MISIN, ÜMMÎD MİSİN, NEŞ'E MİSİN SEN? • 952

KİTÂ • 954
BİR ÇOCUK MEZÂRİ İÇİN: • 955
1 - NİNESİNE • 956
2 - YAVRUCUĞA • 958
NAZİRE • 960
İLK SEVGİ • 962
TÂRİH • 963
BİR HÂFİZE-İ KURÂNA • 965
GAZEL • 966
DİĞER [GAZEL] • 967
KİTÂ • 968
BİR MATLA • 969
HÜSNÜN • 970
TEBRİK-İ VELÂDET-İ HÜMÂYÜN • 971
MELÂL • 974
BİR SÖZ • 975
NE GÜZEL ÇOCUK! • 977
NAZİRE • 979
İKİ KALBİN BİR HİSSİ • 981
KAMER HANIMA HİTÂB • 982
[İSMÂİL SAFÂ -1] • 984
[İSMÂİL SAFÂ -2] • 985
[SULTÂN II. ABDÜLHAMÎD'E] • 986
PEJMÜRDE! • 987
ŞİİR PARÇALARINDAN [3] • 989
KİTÂ • 991
DİĞER [KİTÂ] • 992
DİĞER [KİTÂ] • 993
[HÂCEYİM MEKTEB-İ SULTÂNÎ'DE] • 994
[EDEBİYAT NEDİR ?] • 995
TESEHHÜR • 997
[BEYİT] • 999
KİTÂ • 1000
EY ŞEVK!... • 1001
ÂH! AĞLASAM... • 1003
BİR LEVHA • 1006
ŞÂİR FEYLESOF • 1007
MUSÂHABE-İ EDEBİYYE -10 • 1010
BİR HÂTIRACIK • 1012
BİR TENEZZÜHTEN AVDETTE • 1014
[BAHÂRA BİR NAZİRE] • 1017

NÂME-İ SEVDÂ • 1018
LERZİŞ-İ HAZÂN • 1020
BİR TİMSÂL • 1021
SEVDÂ-YI BEDÎ • 1022
HEDİYE • 1023
KİTA • 1024
LÜ'LÜ-İ REHÂ-KÂR • 1025
ŞİR-İ BÂRİD • 1026
ŞİİR • 1027
TEŞYÎ'DEN AVDETTE • 1028
YENİŞEHİR GAZİLERİNE • 1032
İKİ BAYRAM • 1034
ÂH O GEÇEN DEVRE-İ HAYÂT! • 1035
METRÜKE • 1036
MUSÂHABE-İ EDEBİYE - 30 • 1037
ALPHONSE DAUDET'NİN BİR ŞİİRİ • 1041
AŞK ve ŞEBÂB • 1042
İNCİMÂD-I RÛH • 1043
BİR MUHÂVERE-İ EDEBİYE • 1044
MÜKEDDER • 1046
GÜL-EFŞÂN • 1047
HULYÂ-YI SAADET • 1048
HAYÂT • 1050
SALINCAKTA • 1051
HALÛKCUĞA • 1052
BİR FEYLESOFA • 1053
[ALİ EKREM BOLAYIRA -1] • 1054
NEVHA-İ BÎ-SÛD • 1056
EFŞÂNE-İ TAKLÎD • 1058
TOPU BİR GÜL • 1062
MÂTEM-ZEDE • 1063
KURULARKEN • 1064
DERE KENÂRINDA • 1065
ŞELÂLE • 1066
OKU DİLBER ÇOCUK... • 1067
BİR İÇİM SU • 1068
HİÇTEN TESELLİ • 1069
ÇEŞME BAŞINDA • 1070
[RESMİNİN ARKASINA FARŞÇA KİTA] • 1071
[EDEBİYÂT-I CEDÎDE'NİN DAĞILIŞI] • 1072
[ALÇAK İSTANBUL] • 1073

- SEVGİLİ HEMŞİREME • 1074
SUBHİYYECİK İÇİN • 1077
[BABASINA] • 1078
[BAK ŞU MÜLKÜN HÂLİNE!] • 1079
HEY TERES! • 1080
[TÂRİH-İ KADİM MÜSVEDDESİNDEN] • 1082
[KİRALIK YALI] • 1083
HÜSN Ü ÂN NEDİR? • 1084
[“HÜSN Ü ÂN NEDİR?” SORUSUNA DİĞER BİR] CEVÂB • 1087
EY KOCA MİLLET!] • 1088
KASİDE-İ TERCİİYYE • 1089
MİDHAT PAŞA İÇİN • 1090
LÂTİFE-İ CÂHİD'E • 1091
KİTÂBE [1] • 1093
[BİR ALAY ÇULPA] • 1094
[BUKALEMUNLAR] • 1095
KİTÂBE [3] • 1096
MERSİYE • 1097
AYDIN FELÂKET-ZEDEGÂNI İÇİN • 1099
HEP KARDEŞİZ • 1101
KÜÇÜK ASKER • 1102
[ŞÂİR YERİNE ÂLİM] • 1104
PERTEVZÂDE H. EKREM'E • 1105
DOKSAN BEŞE DOĞRU • 1107
REVZEN-İ MAHLÛ' • 1111
YEGÂNE FEYLESOFUMUZ • 1112
HAKİKAT HER ZAMÂN HAKİKATTİR • 1113
HÂN-I YAĞMA • 1115
TÂC-DÂR BAŞLARA • 1117
SANCAK-I ŞERİF HUZÛRUNDA • 1118
KİTÂ • 1121
KİTÂ • 1122
MİSRA [ADAM OLMAZSIN!] • 1123
HARB-İ MUKADDES • 1124
KİTÂ • 1130
MİSRÂ' [Ben söndüm] • 1131

II. NESİRLER • 1133

1. EDEBÎ METİNLER (DENEMELER, HİKÂYELER) • 1135

- NÂDİM • 1137
 HEPİMİZ TABİATIN BİRER ACEMİ ŞÂKİRDİYİZ • 1141
 MANZÛME-İ GARRÂ • 1144
 HEMŞİREMİN HASTALIĞINDA • 1148
 BABA • 1150
 VÂLİDELİK • 1152
 JEAN! • 1180
 VEDÎÂ'DAN BİR PARÇA • 1186
 VEDÎÂ'DAN BİR PARÇA DAHA • 1188
 VÂLİDELERİ VEFÂT ETMİŞTİ • 1191
 ZAVALLI NÛRİ • 1198
 AV ÂLEMİ • 1204
 MEZÂRLIKTA • 1210
 TARLADA • 1212
 MEFTÛR-I GAYRET • 1217
 SENİN İÇİN • 1223
 GÜZELLİĞİN • 1225
 ZAVALLI NİJÂD! • 1227

2. MUSÂHABELER ve MAKALELER • 1231

- VARAKA [MUHARRİR EFENDİ! -1-] • 1233
 VUKÛF-I TÂMME: FÂRİSİCE • 1237
 MUAHARRİR EFENDİ -2- • 1243
 MAÂRİF • 1245
 MUKADDİME • 1249
 GÜZELLİK • 1256
 MAKÂLE-İ MAHSÛSA • 1262
 ŞAFÂK SÂDALARI • 1268
 MUSÂHABE-İ EDEBİYE
 MUKADDİME • 1274
 EKREM BEY • 1281
 MUSÂHABE-İ EDEBİYE -1- • 1288
 Musâhabe-i Edebiye - 2 - NAZÎRE-PERDÂZLIK • 1296
 Musâhabe-i Edebiye [3] - "HASTA ÇOCUK" MANZÛMESİ NASIL TELÂKKİ EDİLDİ? • 1304
 Musâhabe-i Edebiye -4- - LİSÂN-I ŞİİR • 1310
 MUSÂHABE-İ EDEBİYE -5- • 1316
 MUSÂHABE-İ EDEBİYE -6- • 1325

- MUSÂHABE-İ EDEBİYE -13- • 1329
MUSÂHABE-İ EDEBİYE 14 • 1336
MUSÂHABE-İ EDEBİYE -15- • 1342
MUSÂHABE-İ EDEBİYE -16- EVZÂN-I ARÛZ • 1348
MUSÂHABE-İ EDEBİYE -20- NAZİM Mİ GÜÇTÜR NESİR Mİ? • 1353
MUSÂHABE-İ EDEBİYE -21- MÜSTEZÂDLARIMIZ • 1361
MUSÂHABE-İ EDEBİYE -22- ŞURADAN BURADAN • 1370
CENÂB ŞAHÂBEDDİN BEY • 1380
MUSÂHABE-İ EDEBİYE 24 - Bir Muhâvere • 1384
KAPLUMBAĞA MODASI • 1392
MUSÂHABE-İ EDEBİYE -35- İKİ SÖZ • 1395
Meşâhir-i Muasırın SÂMİPAŞAZÂDE SEZÂİ BEY • 1402
MUSÂHABE-İ EDEBİYE -42- BİR ARKADAŞIMLA • 1405
MUSÂHABE-İ EDEBİYE -46- HARÂBÂT'TAN BİR SAHİFE • 1412
MUSÂHABE-İ EDEBİYE -47- TE'SİR-İ EVZÂN • 1427
NEVHA-İ Bİ-SÛD • 1435
Lisân Bahsinde Bir Nokta-i İstifhâm MÜNÂKAŞATIMIZDA NE EK-SİK? • 1439
MUSÂHABE-İ EDEBİYE -48- ECNEBİLER VE TÜRKÇEMİZ • 1445
HAFTA-İ EDEBÎ -1- • 1452
MUSÂHABE-İ EDEBİYE -49- AZİYADE • 1457
HAFTA-İ EDEBÎ -2- • 1467
HAFTA-İ EDEBÎ -3- • 1477
HAFTA-İ EDEBÎ -4- • 1486
HAFTA-İ EDEBÎ -5- • 1495
HAFTA-İ EDEBÎ -6- • 1504
HAFTA-İ EDEBÎ -7- • 1511
HAFTA-İ EDEBÎ -8- • 1518
MUSÂHABE-İ EDEBİYE -51- HAFTA-İ EDEBÎ • 1527
HAFTA-İ EDEBÎ -9- • 1533
HAFTA-İ EDEBÎ -11- • 1541
HAFTA-İ EDEBÎ -12- • 1546
MUSÂHABE-İ EDEBİYE -53- BİRKAÇ NEŞİDE • 1552
MUSÂHABE-İ EDEBİYE -55- TASFİYE-İ LİSÂN • 1562
MUSÂHABE-İ EDEBİYE -56- COPPÉE'NİN BİR ŞİİRİ • 1571
MUSÂHABE-İ EDEBİYE 57 - BİR MÜLÂHAZA • 1580
MUSÂHABE-İ EDEBİYE -60- ROMANLARIN TE'SİRİ • 1586
MUSÂHABE-İ EDEBİYE -62- • 1592
YENİ MEKTEB TARÎF-NÂMESİ • 1598

3. MEKTUPLAR, RESMÎ YAZILAR • 1605

- Receb Vahyî'ye (1) • 1607
 Receb Vahyî'ye (2) • 1609
 TEBRÎK-İ İYD-İ SAÂD-İ FITR • 1611
 Ali Ekrem Bolayır'a (1) • 1613
 [Süleymân Nazîf'e] Bir Mektûbu (1314) (1) • 1616
 Nevâ-yı Sarîr Müellif-i Muhterimine [Hüseyin Daniş
 Pedram'a] • 1618
 Süleymân Nazîf'e (2) • 1621
 Recâizâde Mahmûd Ekrem Bey'e • 1623
 Ali Ekrem Bolayır'a (2) • 1624
 “Zavallılar” Şâir-i Muhterimine [Mehmed Emîn Yurdakul'a] • 1627
 Kimyâger Neyyir'e (1) • 1632
 Kimyâger Neyyir'e (2) • 1634
 Kimyâger Neyyir'e (3) • 1636
 Kimyâger Neyyir'e (4) • 1638
 Kimyâger Neyyir'e (5) • 1640
 [BİR DİLEKÇE] • 1642
 Ali Cânîp Yöntem'e • 1644
 MAKÂM-İ SADÂRET-UZMÂYA • 1645
 Sâlih Kerâmet Nigâr'a (1) • 1646
 Sâlih Kerâmet Nigâr'a (2) • 1647
 Sâlih Kerâmet Nigâr'a (3) • 1648
 Sâlih Kerâmet Nigâr'a (4) • 1649
 [MAÂRİF-İ UMÛMÎYE NEZÂRET-İ CELÎLESİNE - 1] • 1650
 [MAÂRİF-İ UMÛMÎYE NEZÂRET-İ CELÎLESİNE - 2] • 1651
 [MAÂRİF-İ UMÛMÎYE NEZÂRET-İ CELÎLESİNE - 3] • 1653
 [MAÂRİF-İ UMÛMÎYE NEZÂRET-İ CELÎLESİNE - 4] • 1655
 [MAÂRİF-İ UMÛMÎYE NEZÂRET-İ CELÎLESİNE - 5] • 1656
 MAÂRİF-İ UMÛMÎYE NEZÂRET-İ ALİYYESİNE • 1658
 BENİ ÇAĞIRANLARA • 1659
 İsmâil Hikmet Ertaylan'a • 1661
 Sâtu' El-Husri'ye • 1662
 Ferîdûn Nigâr Bey'e (1) • 1663
 Dârü'l-fünûn Müdürlüğüne • 1664
 [MAÂRİF-İ UMÛMÎYE NEZÂRET-İ CELÎLESİNE - 6] • 1665
 MAÂRİF-İ UMÛMÎYE NEZÂRET-İ CELÎLESİNE - 6 • 1666
 MAÂRİF-İ UMÛMÎYE NEZÂRET-İ CELÎLESİNE - 7 • 1668
 Hüseyin Câhid Yalçın'a (1) • 1672
 Hüseyin Câhid Yalçın'a (2) • 1674

- [Mekteb-i Sultânî / Galatasaray Lisesi Müdürlüğüne] • 1676
[Sultânî Kız Mektebi Cemiyetine] • 1677
Şehzade Ömer Faruk Efendi'ye • 1679
Sâlih Kerâmet Nigâr'a (5) • 1680
Prens Faruk'a (1) • 1681
Sâlih Kerâmet Nigâr'a (6) • 1682
Hüseyin Câhid Yalçın'a (3) • 1684
Sâlih Kerâmet Nigâr'a (7) • 1691
Sâlih Kerâmet Nigâr'a (8) • 1693
Sâlih Kerâmet Nigâr'a (9) • 1694
Sâlih Kerâmet Nigâr'a (10) • 1696
Sâlih Kerâmet Nigâr'a (11) • 1697
Feridûn Bey'e (2) • 1699
Feridûn Bey'e (3) • 1701
Âsaf Bey'e • 1703
[SERVET-İ FÜNÛN DERGİSİNE TELGRAF] • 1704
Prens Faruk'a (2) • 1705
[DÂRÜ'L-MUALLİMİN MÜDÜR MUÂVİNLIĞİNE
TELGRAF] • 1706
Rıza Tevfik Bölükbaşı'na (1) • 1707
Rıza Tevfik Bölükbaşı'na (2) • 1708
Rıza Tevfik Bölükbaşı'na (3) • 1709
Sâlih Kerâmet Nigâr'a (12) • 1712
[Cemiyet-i Tedrîsiye-i İslâmiye Kitâbetine] • 1714
Sâlih Kerâmet Nigâr'a (13) Bir Mektup Parçası • 1715
Sâlih Kerâmet Nigâr'a (14) Bir Mektup Parçası • 1716

DİZİN • 1717

ÖNSÖZ

19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren kültürel iletişim vasıtalarının esaslı biçimde farklılaşması, birbirini hazırlayan bir yığın değişimi de beraberinde getirmiştir. Bütün aydınlarda bulunan yenileşme fikri, kendini en çok edebiyat alanında göstermiştir. Gazetenin hayatımıza girmesi, toplumsal meseleleri edebiyatın aslı konuları arasına sokmuş, edebiyat-siyaset ilişkisini kişisellikten çıkararak bütün sanatçıların gündemine taşımıştır. Bu sayede, toplumsal değişme –büyük ölçüde– edipler eliyle yürümüştür. Tanzimat yıllarının en etkili aydınları ediplerdi. İlk anayasamızı kaleme alan komisyonda Mithat Paşa'nın yanında Namık Kemal ve Ziya Paşa vardı. II. Meşrutiyet'in ilanını sağlayan kadro askerdi ama fikir dünyalarını Tanzimat edipleri hazırlamıştı. II. Meşrutiyet meclislerinde (hem Mebusan hem Âyan Meclisinde) Ebüzziya Tevfik, Recaizâde Mahmut Ekrem, Ali Kemal, Hüseyin Cahit Yalçın, Hüseyin Kâzım Kadri, Ispartalı Hakkı, Ömer Nâci, Ziya Gökalp ve daha başka edipler oldukça etkin konumda idiler.

Türkiye'nin değişim sürecinde önemli yeri bulunan bu gibi belli başlı isimleri yanında, siyasetle fiili bir ilgisi olmayan Tevfik Fikret'in de çok özel bir yeri vardır. Bundan dolayı Tevfik Fikret, hakkında çok yayın yapılmış ediplerimiz arasındadır. Doğrudan Fikret hakkındaki eserler yanında fikir tarihinden sanat doktrinlerine veya edebiyatın çeşitli konularına kadar nice farklı alandaki çalışmada, Fikret'ten bahsetmek bir gereklilik olmuştur. Ancak ondan bahsedenlerin çoğu, onun eserlerinin tamamına ulaşmadan, kendi düşünce ve tercihlerini Fikret'e izafe yoluyla verme gayretine düşmüştür.

Herhangi bir konuda bilgi çokluğu, bilgi yokluğuyla benzer bir sonucu doğurur, tekrara düşürür. Fikret için de durum aynıdır. Bunca yayın arasında dokuzunun öne çıktığı söylenebilir: Fikret'i şairliği ve özellikle şiir dili bakımından değerlendiren Mehmet Kaplan'ın *Tevfik Fikret –Devir, Şahsiyet, Eser–* (1946)'i, her yönüyle anlatmak isteyen Kenan Akyüz'ün *Tevfik Fikret*

(1947)'i, Akyüz'ün verdiği şiirler bibliyografyasını kullanan Murat Uraz'ın *Tevfik Fikret'in Kitaplarında Çıkmayan Şiirleri* (1959), İsmail Hikmet Ertaylan'ın önce "Tevfik Fikret ve Hayatı" başlığıyla *Düşünce* [Nüsha-i Mahsusa] (1334), dergisinde yayımlandıktan sonra geliştirilerek *Tevfik Fikret - Hayatı, Şahsiyeti ve Eserleri* (1963) adlı kitaba dönüşen çalışması, M. Kaya Bilgegil'in M. Kaya, *Tevfik Fikret'in İlk Şiirleri* (1970), ve bütün şiirlerini bir araya getiren Asım Bezirci'nin *Tevfik Fikret - Bütün Şiirleri* (3 c., 1984) adlı eserleri... Bunlara Nuri Sağlam'ın bir makalesini ("Servet-i Fünûn'a Kadar Tevfik Fikret ve Bilinmeyen Şiirleri", *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, Sayı: XXX, 2003, s.403-444) de eklemeliyiz. Onun şairliği, nesir yazarlığını uzun müddet gölgede bırakmıştır. Ahmet Hamdi Tanpınar, *Tevfik Fikret - Hayatı - Şahsiyeti - Şiir ve Eserlerinden Parçalar* (1944) kitabında, bazı şiirlerin yanı sıra dört nesir parçasına yer vermiştir. Fakat onun nesirlerini ilk derleyen *Tevfik Fikret'in Nesirleri* (İstanbul Üni. Edebiyat Fak. yayımlanmamış mezuniyet tezi, danışman: Mehmet Kaplan, *Türkiyat Ens.*, nu. 378, İstanbul 1951-1952) adlı lisans teziyle Hayriye Yılğör'dür. Hasan Akay'a göre (*Yeni Türk Şiirinin Kurucularından Tevfik Fikret*, 2007, s.106) bu tez, açıklamalı notlarla İsmail Parlatır tarafından kitaplaştırılmıştır (*Tevfik Fikret'in Dil ve Edebiyat Yazıları*, TDK Yay., Ankara 1987). Ancak adı geçen kitap, daha sonraki baskılarında yeni metinlerle geliştirilmiş ve şairin edebî görüşlerini anlamada önemli bir eksiği gidermiştir. M. Fatih Andı, Yılmaz Taşcıoğlu ve Hüseyin Yorulmaz tarafından 1999'da yayımlanan *Mektuplarla Tevfik Fikret ve Çevresi* ile *Kartpostallarla Tevfik Fikret ve Çevresi* adlı yayınlar da Fikret ve özellikle dostlukları hakkında orijinal bilgi veren eserlerdir.

Fikret'in kitap hâlindeki eserleri içinde en çok yayımlanan –hiç şüphesiz– hem onun şaheseri hem de Yenileşme Dönemi Türk şiirinin kendi vadisinde aşlamayan eseri *Rûbâb-ı Şikeste*'dir. Fikret'e karşı ilgiyi diri tutmak için Ahmet Muhip Dıranas'ın *Kırık Saz* (1975) ile seslenmesi faydalı olmuştur. Fahri Uzun ve Asım Bezirci'nin onu günümüz Türkçesine kazandırma gayretleri ve nesre çevirmek yerine lügatçe yardımını tercih eden Abdullah Uçman ve Sabahattin Çağın'ın –erbabınca iyi bilinen– gayretleri

hakkında da aynı şeyler söylenebilir. Fakat bu arada, Uzun ve Bezirci neşirlerinde gözden kaçan okuma ve vezin hatalarını tekrarlayan –sıralamaya gerek görmediğimiz– çok sayıda yayın yapılmıştır. Şairin sağlığındaki baskılarda bile bir yığın dizgi yanlışları bulunduğu dikkate alınırsa söz konusu yayınlardaki yanlışları mazur gösterecek bir yol bulunmuş olabilir. *Rûbâb-ı Şikeste*, hakikaten zor bir metindir. Nitekim Fikret'in son eseri *Şermin*'in neşirlerinde okuma yahut vezin hatalarından değil sadece dizgi yanlışlarından söz edilebilir. Cevdet Kudret (1983) ve Sabri Koz'un (2011) hazırladığı neşirler, eserin aslını görme ihtiyacını ortadan kaldırmıştır.

* * *

Çalışmamız tamamlandıktan sonra basılan Beşir Ayvazoğlu'nun *Fikret* (2019) biyografisi, şairle ilgili bilgi birikimini imbikten geçirmesi yanında Türkçe zevkiyle de dikkat çekmektedir. Geniş bir okuyucu kitlesine hitap ederek şairin gündemde kalmasını yardımcı olacak bu eserden sonra, Furkan Öztürk tarafından *Rûbâb-ı Şikeste*'nin Latin harfli en güzel ve en doğru eleştirel baskısı yayımlandı (2020). Erol Gökşen, Fikret'in hikâyelerini hem orijinal hâli hem de günümüz Türkçesiyle kitaplaştırdı (Tevfik Fikret, *Toplu Hikâyeleri - Senin İçin*, 2020). Bütün bu yayınlar, Tevfik Fikret'in yeniden keşfedilmekte olduğunu işaretleridir.

Aslında Fikret bibliyografyasının hem kendi eserleri hem hakkındakiler kısmı, birer kitap tutacak kadar çoktur. Ne var ki bunları kısaltılmış isim olarak anmak dahi elinizdeki çalışmayı farklı bir forma sokabilir. Bütün bu yayınlar; Tevfik Fikret'in sanat hayatına başladığından beri etrafında hep bir ilgi hâlesi bulunduğu ve yakın zamandakilerle âdeta yeniden keşfedilmekte olduğunu işaretleridir.

* * *

Elinizdeki kitap, öncekilerden farklı olarak Fikret'in kaleminden çıkma bütün metinleri toplu hâlde veren ilk çalışmadır. Burada, Fikret'in şu veya bu konudaki görüşlerinin tahlili yerine o düşüncüyü yansıtan metinler aranmalıdır. Uyguladığımız yöntem ve metin neşri konusundaki ilkeler şöyle sıralanabilir:

1. Bu çalışmada Fikret'in kaleminden çıkma tek mısradan en hacimli eserine kadar bütün metinler alınmıştır.
2. Bölümlemede, Tevfik Fikret'in sağlığında yayımlanan kitapları ve bunlara alınmayan metinlerin tamamı gösterilmeye çalışılmış ve ortaya
 - I. Kitapları
 - A. (...)
 - B. (...) ...
 - II. Kitaplara alınmamış metinler
 - A. Manzum olanlar
 - B. Nesir hâlindekiler
 şeklinde bir düzenleme çıkmıştır.
3. a. Kitaplardaki düzenleme –tamamen şaire ait olduğu için– aynen muhafaza edilmiştir.
 - b. Sis ve Rücu, şiirleri müstakil bir kitapçık olarak basılsa da *Rûbâb-ı Şikeste*'nin 1326 (1910) ve 1327 (1911) baskılarına alındıkları için ayrıca verilmelerine gerek duyulmamıştır. İmzasız, basım yere ve tarihi belirtilmeksizin de olsa *Târîh-i Kadîm* ise kitapçık hâlinde basılmıştır. “Târîh-i Kadîm'e Zeyl” şiirini bu eserden ayrı düşünemediğimiz için ikisi birlikte alındı ama yeri, *Zeyl*'in tarihine göre tespit edildi. Kronolojik listelerde yerleri tabii ki birbirinden farklıdır. *Rûbâbın Cevâbı* (1912) ise Latin harfli bazı *Rûbâb-ı Şikeste* baskılarına alınmış olsa da Fikret, ayrı bir kitapçık olarak yayımladığına göre, bu çalışmada da şairin tercihi uymak gerekiyordu.
4. Kitaplara alınmamış metinler ise önce manzum ve mensur oluşlarına göre, daha sonra mensur olanlar kendi aralarında türlere göre sınıflandırılmış, aynı alt başlığa girenler kronolojiye uyularak sıralanmıştır.
5. Fransızcadan tercüme bir metin (Baba), hem mensur şiir hem hikâye sayılabileceği için her iki kısma da alınmıştır.
6. Metin tespitinde ilke olarak şairin Mekteb-i Sultânîye girişinden ölümüne kadarki dönemin bütün süreli yayımları taranmaya çalışılmıştır.
7. Kitaplara giren girmeyen bütün metinler –Fikret'in sağlığında yapılmış farklı bir neşri varsa– eleştirel basımla (edisyona kritik) verilmiştir.

8. Kronolojik sıralamada, metnin ilk neşredildiği tarih esas alınmıştır. Edebî metnin fikir, duygu ve düşünce olarak doğduğu zaman dilimini göstermek için bu şarttır. Ancak edebî metin, yenileştirmelerle geliştirilebilen, güzelleştirilebilen bir eserdir. Bu itibarla eleştirel metnin hazırlanmasında, en olgun şeklini yansıtabilmek maksadıyla son yayım esas alınmış, diğerlerindeki farklılıklar dipnotlarla gösterilmiştir. Yani sıralamada ilk, metni vermede son yayımı gözetilmiştir.
9. Yukarıda belirtildiği gibi kitaplara girmeyen şiir, hikâye, deneme, musahabe ve makaleler yayım tarihine göre sıralanmıştır. Çünkü bunların etkisi ve şair/yazar tarafından yayımlanacak kıvamda bulunması ve eş-dost dışındaki okuyucu kitlelerine etkisi ancak yayımından sonradır. Hâlbuki bugün ortaya çıkan bir mektup veya dilekçe bile, gönderildiği muhatap ve tarihle ilgilidir. Onun için mektuplar, dilekçeler ve benzeri metin parçalarındaki kronoloji, yazılış tarihine göredir. Diğer yandan, “Sis” gibi elden ele dolaştığı bilindiği hâlde devrin siyasi zemini uygun olmadığı için tâ II. Meşrûtiyet sonrasında yayımlanabilmiş metinler de –biliniyorsa yazılış tarihine göre, kesin şekilde bilinmiyorsa tahmine dayalı olarak– yazılış dönemine göre sıralanmıştır. Tarihsiz bütün metinler için yapılabilecek tek şey, muhtevaya göre tarihleyip sıralamaya sokmak olmuştur.
10. Şairin yayımlamadığı veya yayımladıysa da yayım organını bilemediğimiz, ölümünden sonra başkaları tarafından aktarılan metinler –bazı açıklamalar yapılarak– en uygun olduğu düşünülen kronolojik sıraya yerleştirilmiştir (*Düşünce –Nûsha-i Mahsûsa*’daki metinlerin çoğu gibi).
11. Yazıldığı tarihi bildiğimiz, yıl olarak bildiğimiz hâlde yayımlanışı daha geç olan metinler, kronolojik sıralamada yine ilk yayım tarihine göre yerini almıştır (1902’de yazıldığını bildiğimiz “Hemşirem İçin” gibi). Çünkü ilk şekli yayımlanmak için uygun bulunmayıp daha sonra birtakım yenilemelerle olgunlaştırılmış olabilir.
12. Yazarın ölümünden sonra tespit edilerek yayımlanan metinler de vardır. Bunların kronolojik sıralamadaki yeri –varsa– yazılış tarihiyle ilgili nota bakılmış yoksa muhtevaya göre tayin edilmeye çalışılmıştır (“Hey Teres” gibi).

13. *Rübâb-ı Şikeste*'nin Para ve Hayât, Eski Şeyler, Âşiyâne-i Lâl, İzler, Bir Lâhza-i Teehhür, Bir Güfte, Ayrılmam!, Kitâbe (Âbide-i Hürriyet) başlıklı sekiz şiirinin kitaba girmeden önce yayımlanıp yayımlanmadığı, yayımlandıysa hangi süreli yayında çıktığı tespit edilememiştir.
14. Dipnotlarda gösterilen değişiklik sıralaması da kronolojiktir.
15. Dipnotlarda tek kelimelik süreli yayın adlarında kısaltma yapılmamış (*İrtikâ*) diğerleri baş harfleriyle (*Servet-i Fünûn*, SF) gösterilmiştir. Tablolardaki ay adları ve diğer bazı kısımlarda karşılaşılan kısaltmaların anlaşılabilir nitelikte olduğu, bu kadar hacimli bir çalışmada sıkça kısaltma kullanmanın okuyucuyu yoracağı düşünülmektedir.
16. Süreli yayınlardaki tarih yanlışlıkları bazen çok yanıltıcı olabilmektedir. Bu itibarla tarihlemelere özel bir dikkatle bakılmış, hem yayın üzerindeki tarihler hem de [] içinde, ilgili yayında bulunmayanlar verilmiştir. Bunun, sıkça karşılaşılan sayı ve tarih vermedeki yanlışları gidermede faydalı olacağı düşünülmektedir. Söz konusu yanlışlar, ayrıca dipnotlarla düzeltilmeye çalışılmıştır. Bazı metin tamirlerini ve ilaveleri belirtirken de aynı yol izlenmiştir.
17. Süreli yayın sayıları müteselsil ise kaçınıcı yıl ve cilt olduğunu göstermek gereksiz sayılmıştır. Mesela *Servet-i Fünûn*, Yıl: 6, C. 12, Sayı: 293 yerine *Servet-i Fünûn*, Sayı: 293. Sayılar yeni cilt veya yılda tekrar baştan başlıyorsa kaçınıcı yıl veya cilt olduğu bilgisi verilmiştir (*Maârif*, C. 2, sayı: 27, 13 Şubat 1307 [25 Şubat 1891]; *Maârif*, Yıl: 5, sayı: 27, 27 Muharrem 1314 / 27 Haziran 1312 [9 Temmuz 1896] gibi...).
18. Müstakil olarak değil bir metin içinde yayımlanmış şiirler için imza ve basım tarihi, ilgili metindeki imza ve tarihtir. Bu durum, "... başlıklı yazı içinde" nitelemesiyle belirtilmiştir.
19. Özellikle şiir başlıklarında gereksiz Farsça tamlamalara yer verilmemiştir: "Ufk u Hilâl" değil "Ufuk ve Hilâl" gibi.
20. Özellikle Yenileşme Devri Türk Edebiyatı metinlerind mümkün olduğu kadar az işaret kullanmanın daha geniş okuyucu kitlesine ulaşmada faydalı olacağı kanaatindeyiz. Ancak aruzla kaleme alınmış metinlerde imlayı tayin eden de vezindir. Bu gibi metinlerde gerekli olduğu yerlerde uzun

- ünlüleri göstermekten vaz geçilemez. Bu itibarla metinlerin imlasında –editöryal tavsiye ve itirazları da dikkate alarak– en çok kullanılan sözlük saydığımız Ferit Devellioğlu’nun *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*’i esas alınmış, bütün uzun ünlüler, ayınlar (‘), hamzeler (‘) gösterilmiş ve ilâve olarak kaf ve gayın harflerinden sonraki elif, vav, ye için (â, û, î) işaretleri kullanılmıştır.
21. Metin altındaki günümüz Türkçesinden çekilmiş veya az kullanılan kelime veya tamlamalar verilirken, madde başlarında da aynı kurala uyulmuş ama anlamlandırmada –özel bir durum olmadıkça– günümüz imlası tercih edilmiştir.
 22. Kitaplardaki metinlerde tabii ki imza yoktur. Yazılış yeri ve tarihi ise –şiir kitaba alınınca– çoğunlukla kaldırılmıştır. Şairin değişim ve gelişim çizgisi için önemli olan bu tür bilgi kıyıları dipnotlarla verilmiştir.
 23. Bir yayın, kaynaklarda zikredildiği hâlde kütüphanelerde bulunamıyorsa metnin önceki külliyatlarda veya diğer kaynaklardaki şeklini aktarmak gerekecektir. Fikret’in *Panorama* (1316 / 1900)’daki resim altı şiirlerini veren varsa da Asım Bezirci’den başkasının gördüğüne dair bir işaret yoktur. Biz, bütün aramalarımıza rağmen göremediğimiz *Panorama*’daki şiirleri Asım Bezirci’den (Tevfik Fikret, *Bütün Şiirleri*, C. 1, s.352-360) aldık.
 24. Latin alfabesini kullanan dillerdeki özel isimler, özel imlasıyla yazılmış gerekli görüldüğünde ayrıca okunuşu verilmiştir (Shakespeare - Şekspir gibi). Fakat özel imlasını tespit edemediğimiz isimler de vardır.
 25. Kitaplardaki metinlerin kronolojik sırada olmamasının fikir değişimi ve sanat gelişimini anlamak bakımından doğuracağı bilgi gediği, “Bütün Metinler Zaman Dizimi” ile aşılmaya çalışılmıştır.
 26. “İçindekiler”de gösterilse de elinizdeki kitapta mevcut bu kadar fazla metnin okuyucu tarafından bulunabilmesi kolay değildir. Bu itibarla her bir bölümdeki metinler kendi içlerinde yine kronolojik olarak ayrı ayrı listelenmiştir.
 27. Metin adına göre şiirler ve nesirler için ayrı ayrı diğer bir liste daha oluşturulmuştur.

28. Metin altındaki imza, yazılış yeri ve tarihi, yayımlanma künyeleri yanında veznin de verilmesi, metni daha yakından tanımaya yardımcı olacaktır. Ama okuyucunun belki daha gerekli ihtiyacı sözlük kısmıdır. Ne var ki buradaki ölçümüzün çok net olduğu iddia edilemez. Yerini günümüz Türkçesinde başka kelime veya ifadelerle bırakmış olan dil malzemesinin verildiği bu kısımlarda mutlak bir ölçü tutturulamayacağı açıktır. Ölçü, “günümüz Türkçesinden çekilmiş olan...” Ama kime, hangi seviyedeki okuyucuya göre? Günümüz şartlarında lisans seviyesinden önceki okuyucunun Tevfik Fikret’e yöneleceği –istisnai durumlar dışında– maalesef beklenemez. Bu itibarla sözlük kısımlarındaki maddeleri oluşturmada yüksek lisans eğitime yeni başlayan üç öğrencimizden (Canan Ebru Karaoğlu, Emine Özlem Yaygın ve Kübra Kuruhalilo) yardım alınmış, bazı ekleme ve çıkarmalarla oluşturulan listeler ayrıca doktora öğrencimiz Merve Akbaş, Dr. Öğr. Üyesi Seda Özbek ve Dr. Öğr. Üyesi Tayfun Haykır’ın kontrolünden geçirilmiştir. Dizin öğelerinin tespiti konusunda ise Sena Baykal yardım etmiştir. Bu zahmetli işlere yüksünmeden katılan mesai arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Fikret hakkında yapılacak yeni çalışmalar için faydalı olacağını umduğum uyarılardan dolayı kitap editörü Sayın Sabri Koz’a ve arttıkça artan düzeltmeleri sabırla yapan Sayın Arzu Yaraş’a da teşekkür borçluyum.

Çalışmamızla Tevfik Fikret külliyyatının epeyce geliştirildiği yani dağınıklığından kurtarılabildiği söylenebilir. Şairin sanat hayatı bir buçuk yıl geriye götürülebilmiş, bibliyografyasına çok sayıda metin eklenmiştir. Mesela resmî yazı ve mektuplarının sayısı daha önceki derlemelerde en çok 11 iken burada 63’e çıkarılabildiği. Yine de ilke olarak; bulamadığımız, tarayamadığımız gazete ve dergi sayılarında, sayfalarında kalmış metinler olabileceğini kabul etmeliyiz.

Kütüphanelerinden, arşivlerinden istifade ettiğimiz kültür deryası ama adsız kahramanlarımızdan olan M. Seyfettin Özege, Hakkı Tarık Us ve kestiği bütün gazete kupürlerini dosyalayan

Taha Toros'u rahmetle, minnet ve şükran duygularıyla yâd ediyorum.

Bu çalışmamın sonucunu, ne yazık ki azizler azizi hocam Prof. Dr. M. Orhan Okay göremedi. Görebilselerdi eminim hatalarım epeyce azalacaktı. Bu vesile ile kendilerini rahmetle anıyorum.

Yeni çalışmalar için engelleri ortadan kaldıracı ve yol açıcı olması dileği ile...

Ankara, 2019, 2021
Nâzım Hikmet POLAT